

УДК 656

к.т.н., професор Рейцен Є.О.,
Київський національний університет будівництва і архітектури**ДО 65-РІЧЧЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІСЬКЕ БУДІВНИЦТВО
І ГОСПОДАРСТВО»**

(Із досвіду науково-дослідної роботи кафедри міського будівництва КНУБА)

У статті розглядається досвід науково-дослідної роботи студентів і викладачів кафедри міського будівництва КІБІ – КНУБА за 50 років (1963–2013).

Здавалось нещодавно ми відзначали 50-річний ювілей з дня заснування факультету «Міського будівництва», який було засновано вперше в СРСР у Києві у 1944 році і який спочатку називався факультетом «Міського будівництва і господарства» (МБГ), знаходячись в складі Київського інституту цивільних інженерів, влитого до складу КІБІ в 1948 році.

У цьому році виповнилося вже 65 років спеціальності «Міське будівництво і господарство» і 95 років з дня народження (6 травня 1918 р.) одного із її засновників – Георгія Пилиповича Богацького.

Автор цієї статті вступив на I курс факультету МБГ у 1953 році і саме у цьому році була створена кафедра міського будівництва, яку й очолив Г.П. Богацький і на якій мене залишили після закінчення КІБІ у 1958 р. для науково-педагогічної діяльності.

За 55 років моєї праці на кафедрі МБ я був свідком і безпосереднім учасником становлення і процвітання нашої кафедри, якій було доручено у 1975 році провести першу конференцію завідувачів кафедрами міського будівництва всіх вузів СРСР.

Ця подія відбулася не випадково, адже до цього часу кафедра МБ КІБІ вважалася базовою в країні з організації реального дипломного проектування і була удостоєна права бути експонентом ВДНГ СРСР у 1972 р. [1].

А до цього моменту відбувалось становлення кафедри МБ у науковій сфері.

У 1963 році відбувся випуск першого аспіранта кафедри Рижкова А.А. і в цьому ж році до цільової аспірантури при кафедрі вступив автор даної статті, а згодом майбутні кандидати і доценти: Колесникова Е.П., Леонтович В.В., Устинова Е.І., Осетрін М.М., Осітнянко А.П.

У 1963–64 навчальному році Г.П. Богацький пропонує співробітникам усієї кафедри вступити на семінар-курси з лінійного програмування, який тоді проводив професор А.В. Зуховицький у Київському будинку технічної і

економічної пропаганди. Одразу після закінчення курсів Г.П. Богацький зібрав засідання кафедри і поставив завдання – впровадити в навчальний процес застосування новітніх математичних методів з дослідження операцій. Так з'явився курс «Містобудівне програмування», який читав автор цих рядків до 1979 року.

Ініціативу з впровадження такого курсу високо оцінив академік Ю. Митропольський і запропонував наслідувати досвід КІБІ у цьому питанні іншим вузам України. Інформацію про це було вміщено в газеті «Вечірній Київ» 25 березня 1965 р., на сторінках якої Ю. Митропольський вів тоді дискусію «Математика інженеру». Трохи пізніше в КІБІ була створена кафедра прикладної математики і ректор КІБІ професор Ветров Ю.О. звернувся особисто до мене і Ушацького С.А. з проханням підготувати пропозиції щодо включення відповідних дисциплін, які об'єднувались тоді під назвою «Дослідження операцій» (лінійне програмування, теорія масового обслуговування, теорія інформації та інші) до плану роботи новоствореної кафедри.

Слід нагадати, що ще у 1962 році відбулась Всесоюзна нарада з містобудування, де було визнано доцільним готувати окремо містобудівників-архітекторів, містобудівників-транспортників [2] і містобудівників-економістів. Факультет МБГ перейменовується на факультет міського будівництва і вводяться дві спеціалізації: «Транспорт і шляхи сполучення» та «Інженерна підготовка і благоустрій територій», а згодом додається і третя – «Реконструкція міської забудови». Такий розподіл дозволив чіткіше визначати теми науково-дослідних робіт студентів і викладачів.

У 1969 р. Г.П. Богацького призначають проректором КІБІ з наукової роботи і в цьому ж році він очолює секцію міського руху і транспорту Спілки архітекторів УРСР, організовує лабораторію з проектування сільських населених пунктів, а згодом – науково-дослідну лабораторію з розробки методів застосування вибухів для ущільнення основ дорожнього покриття.

Невдовзі до навчального плану спеціальності МБГ Г.П. Богацький впроваджує дисципліну «Основи наукових досліджень» (3-й курс) і на спеціальному засіданні кафедри (із записом усіх виступів на магнітофон) обговорюється тема про застосування методу «мозкової атаки» в науково-методичній роботі кафедри. На жаль, плівка із записом цього засідання після передчасної смерті Г.П. Богацького у 1974 р., не збереглася. Проте, він ще встиг запровадити виконання дипломних проектів з науково-дослідним ухилом.

Одним із перших таких проектів став проект на тему: «Дослідження застосування методів теорії інформації при оцінці безпеки міського руху», виконаний студентами М. Іоліним і Т. Кукаренко у 1973 році під керівництвом

Г.П. Богацького і моїм, який на республіканському конкурсі отримав диплом II ступеня. Це була перша ластівка!

Завдячуючи зусиллям Г.П. Богацького в 1975-80 рр. (на жаль вже без нього) під орудою нового завідувача кафедри В.В. Леонтовича і автора цих рядків була виконана тема: «Удосконалення методів організації дорожнього руху на магістральній вулично-дорожній мережі» за міжвузівською угодою між Технічним університетом Дрездена (НДР) та КІБІ (кафедра МБ).

Наукові основи спеціальності МБГ, закладені д.т.н., професором Богацьким продовжували розвивати його учні. Так, під керівництвом автора цієї статті вперше в КІБІ за кращі наукові студентські роботи були отримані: золота медаль Мінвузу СРСР (Л. Голомовзюк, 1979 р.); золоті медалі АН УРСР (О. Бебеніна, 1980 р., Ю. Світличний, 1986 р.); грамота Президії АН УРСР (Р. Халілов і В. Халілова, 1983 р.) і в цьому ж 1983 р. дві золоті медалі Мінвузу СРСР (С. Дубова і Н. Федоренко) за роботи, виконані під керівництвом Е.П. Колесникової.

Важливий етап у наукових дослідженнях кафедри МБ настає з приходом у 1986 р. нового завідувача – професора М.М. Дьоміна. До роботи на кафедрі залучаються відомі вчені, проектувальники, лауреати багатьох державних премій СРСР і України – проф. Фільваров Г.Й. (випускник факультету МБГ 1950 р.), проф. Нудельман В.І., проф. Фукс Г.Б., проф. Солуха Б.В., проф. Клошниченко Є.Є., проф. Левітан Я.Б., к.т.н. Шаповалов Е.В. та інші.

У 1982 році на Всесоюзній конференції з безпеки дорожнього руху автор цієї статті у своїй доповіді запропонував окремо в Україні створити відділ з проектування автоматизованих систем управління дорожнім рухом (АСУДР). Пропозицію було обговорено в Головному управлінні ДАІ УРСР і такий відділ був створений при Житомирській філії інституту «Укркомунремдорпроет» (Дніпропетровськ).

У 1985-86 рр. під керівництвом доц. Рейцена Є.О. (відповідальний виконавець Чередніченко П.П.) на замовлення Управління ДАІ МВС України була виконана госпдоговірна науково-дослідна тема: «Комплексна програма розвитку АСУДР в Україні до 1995 р.».

Продовженням цієї теми стало замовлення Житомирської філії на розробку технічних завдань для АСУДР у 20-ти містах України на 1986-90 рр. Для виконання цієї науково-дослідної теми при КІБІ було створено науково-дослідницьку групу під керівництвом доц. Рейцена Є.О., до якої входили: Дубова С.В., Миронюк В.В., Тацій О.С., Хейло М.Е., Хом'як А.Я. Хорева Т.З. та ін. В результаті виконання цієї теми у 12-ти містах України до 1995 р. були запроваджені АСУДР.

У 1989 р. при кафедрі МБ була організована науково-дослідна лабораторія з моделювання містобудування (науковий керівник проф. Дьомін М.М.).

У 1990 р. на засіданні Держбуду СРСР було заслухано звіт про виконання науково-дослідної теми за найважливішою тематикою, яка виконувалась за планом Головного Комітету з науки і техніки при Раді Міністрів СРСР (головний виконавець КІБІ, науковий керівник – Рейцен Є.О.) із залученням ВНДІ БДР МВС СРСР, Челябінського політехнічного інституту і Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту.

В результаті виконання цієї теми вперше в СРСР в Україні були розроблені «Тимчасові нормативи з проектування комплексних схем організації дорожнього руху (КСОДР) у містах». За цими нормами першим містом в СРСР, де було розроблено КСОДР, став Луцьк, відповідні обстеження для якого проводила кафедра МБ КІБІ, а проектні розробки – Житомирська філія.

Після встановлення незалежності в Україні з 1991 р. починається новий етап в науково-дослідних роботах на базі прийнятих відповідних нових законів України і розробленні ДБН, ДСТУ, в яких безпосередню участь брали Дьомін М.М., Нудельман В.І., Рейцен Є.О., Ключниченко Є.Є., Фурманенко О.С., Христюк М.М. та ін. [5].

У цей період під керівництвом Дьоміна М.М. створюється аспірантура зі спеціальності 05.23.20 – Містобудування та територіальне планування, де під керівництвом Дьоміна М.М., Рейцена Є.О., Осетріна М.М. та інших вже захищено понад 20 докторських і кандидатських дисертацій.

У 1998 році кафедрою починає видаватись науково-технічний збірник «Містобудування та територіальне планування» (відповідальний редактор Осетрін М.М., відповідальний секретар спочатку Рейцен Є.О., потім Чердніченко П.П.), визнаний ВАК України як наукове фахове видання України. На цей час уже видано 48 випусків цього збірника.

З 1998 р. на кафедрі МБ починається підготовка магістрів, про що йдеться у [3, 4]. Переможцями Всеукраїнського огляду-конкурсу магістерських робіт зі спеціальності МБГ стали: у 2011 р. – Бутенко В.О. (диплом I ступеня); у 2012 р. – Солуха І.Б. (диплом I ступеня, науковий керівник проф. Осетрін М.М.).

Перелік науково-дослідних робіт, виконаних кафедрою МБ за 50 років (1963 – 2013), а також перелік монографій і наукових статей викладачів кафедри МБ подано на сайті кафедри cdc.kiev.ua.

Література

1. Рейцен Є.О. Георгій Пилипович Богацький (1918 – 1974) / Видатні українські вчені та інженери-будівельники. Сьомий випуск. – Київ.: КНУБА, 2005. – С. 52-55.
2. Ваксман С.А., Рейцен Е.А. Транспортники-градостроители Украины / Збірн. «Містобудування та територіальне планування». Вип. 42. – К.: КНУБА, 2011. – С. 6–9.
3. Осетрин Н.Н., Рейцен Е.А. Магистратура по городскому транспорту / Сб. «Социально-экономические проблемы развития транспортных систем городов и зон их влияния». – Екатеринбург, 2001. – С. 169-171.
4. Рейцен Е.А., Энглези И.П. Опыт магистерской подготовки в ВУЗах Украины / Сб. «Социально-экономические проблемы развития транспортных систем городов и зон их влияния». – Екатеринбург, 2010. – С. 317-326.
5. Рейцен Е.А. Перспективы развития и совершенствования специализации «Городской транспорт и пути сообщения» специальности «Городское строительство и хозяйство» / Збірн. «Містобудування та територіальне планування». Вип. 32. – К.: КНУБА, 2009. – С. 35–41.

Аннотация

В статье рассматривается опыт научно-исследовательской работы студентов и преподавателей кафедры городского строительства КИСИ – КНУСА за 50 лет (1963–2013).

Abstract

This article describes the experience of scientific investigations of the chair of the city building for 50 years (1963–2013).